

CITESOVÉ EVERGREENY

CITES – včera, dnes a zítra

**SBORNÍK Z 8. ROČNÍKU SEMINÁŘE K PROBLEMATICE
CITES**

Bohuslavice, 7. a 8. června 2017

ORGANIZÁTOR SEMINÁŘE:

AOPK ČR, oddělení mezinárodní spolupráce

MÍSTO KONÁNÍ:

Penzion Hospodářský dvůr Bohuslavice, Bohuslavice 10, 588 56 Telč

DATUM KONÁNÍ:

7. a 8. června 2017

Seminář „CITESové evergreeny“ je každoročně organizován Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (vědecký orgán CITES) za účelem řešení dlouhodobě diskutovaných témat v oblasti Úmluvy o mezinárodním obchodu volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (CITES) v rámci širší odborné veřejnosti.

POŘADATELÉ:

Ing. Silvie Ucová

RNDr. Jindřiška Jelínková, Ph.D.

Mgr. Barbora Kaminiecká

Mgr. Jakub Makal

a členové Odborné skupiny pro CITES při AOPK ČR

FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ:

Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

ÚVOD

Letošní 8. ročník semináře byl zaměřen na úmluvu CITES jako takovou, především na mechanismus zařazování druhů do jejich příloh a reálný dopad na vybrané vlajkové druhy ve volné přírodě. Poutavou prezentací Jindřišky Jelínkové byl přiblížen pohled do „zákulisí“ příprav Konference smluvních stran CITES (konkrétně CoP 17 v Johannesburgu na přelomu září a října 2016), kde probíhá samotné hlasování o zařazení druhů. Dále byla představena role Výboru pro živočichy a jeho práce v období mezi konferencemi. Na příkladu kozorožce kavkazského (*Capra caucasica*) - historicky prvního druhu navrženého prvotně Českou republikou - byl demonstrován postup při zpracovávání návrhu na zařazení do CITES za Evropskou unii.

Reálný význam zařazení slona afrického a nosorožců do CITES pro jejich ochranu a alarmující situaci s luskouny zmínil ve své prezentaci Jan Plesník. Vyzdvihl tak význam mezinárodní úmluvy o obchodu s ohroženými druhy v rámci globálních ochrannářských aktivit. Cílem semináře bylo také zamyšlení nad jedním ze symbolů Afriky - žirafou, která v přílohách Úmluvy dosud není. Mělo by zařazení rodu *Giraffa* spp. do CITES význam pro budoucí ochranu jejich populací? Odpovědí na tuto otázku se bude vědecký orgán spolu s kolegy v EU a dalšími odborníky v následujících měsících intenzivně zabývat.

V prezentacích pracovníků vědeckého orgánu CITES (Kaminiecká, Čechová, Ucová) byly představeny tři druhy pestře zbarvených plazů, které byly nově zařazeny do nejpřísnější kategorie CITES I. Jednalo se o krokodýlovce čínského (*Shinisaurus crocodylurus*) a dva druhy gekonů - *Lygodactylus williamsii* a *Cnemaspis psychedelica*. Jednou z podstatných otázek u těchto druhů byla možnost jejich značení pro účely povinné registrace a vydávání výjimek ze zákazu komerčních činností. Účastníci semináře také shlédli krásné fotografie z unikátního chovu gekona druhu *Cnemaspis psychedelica* u českého chovatele Karla Rozínka.

Poslední prezentace veterinářky Heleny Vaidlové byla o zkušenostech s čipováním žaka šedého (*Psittacus erithacus*), který je po CoP 17 také v příloze I a je tedy nutné ho nezaměnitelně označit. Primárním označením pro papoušky je celistvý nesnímatelný kroužek, mikročip je ale také povolené značení. Ze zkušenosti paní veterinářky, která se papoušky dlouhodobě zabývá, vyplývá, že při inhalační anestezii je riziko komplikací související s aplikací mikročipu naprosto zanedbatelné. Navíc je možné v rámci anestezie papouška důkladně prohlédnout, případně odebrat krev a včas diagnostikovat případné onemocnění.

Do Bohuslavic přijelo 32 hostů - především pracovníků v ochraně přírody (AOPK ČR, MŽP, ČIŽP), zoologů ze zoologických zahrad, zástupců z vysokých škol, veterinářů a letos také pracovníků krajských úřadů, kteří se zabývají agendou CITES.

CITESové evergreeny

8. ročník semináře k problematice CITES letos s podtitulem

CITES – včera, dnes a zítra

Pořádá:	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Vědecký orgán CITES kontakt: 724 177 677, silvie.ucova@nature.cz
Datum:	7.6. – 8.6. 2017
Místo konání:	Penzion Hospodářský dvůr, Bohuslavice u Telče
Začátek semináře:	7.6. ve 13:30 hod.
Konec semináře:	8.6. ve 13:00 hod.

Program

středa 7.6.

12:00 – 12:30 registrace, ubytování

12:30 – 13:30 oběd

13:30 – 14:00 Úvodní slovo, cíl semináře Silvie Ucová
AOPK ČR

14:00 – 14:30 **Úmluva CITES - mechanismy k zařazování druhů do příloh CITES** Jindřiška
Jelínková
AOPK ČR

Jaké má úmluva CITES nástroje k zařazování nových druhů do příloh, či přeřazování v rámci přílohy CITES I a II. Jak kontroluje úroveň obchodu a jak může zamezit nadměrnému využívání druhů obchodem? Jaká je role jednotlivých orgánů CITES ve světovém a evropském měřítku? Vysvětlíme na příkladu kozorožce kavkazského, který je od února 2017 v příloze CITES II na návrh EU.

14:30 – 16:00 **Ochrana přírody založená na důkazech a city v CITES** Jan Plesník
AOPK ČR

Ochrannářské plánování se snaží pomocí soudobých poznatků a propracovaných systémů hodnocení objektivně, pomocí předem daných odsouhlasených kritérií stanovit druhy, ekologické/funkční skupiny, biotopy, lokality/území nebo ekosystémové procesy, které by měla ochrana přírody chránit přednostně. CITES používá specifický přístup k zařazování druhů do příloh, což je demonstrováno na několika příkladech.

16:00 – 16:30	přestávka na občerstvení	
16:30 – 17:30	Když taxonomie může dělat těžkou hlavu: žirafy a jak z toho ven? <i>Od 80. let 20. století se v taxonomii v souvislosti s bouřlivým rozvojem molekulárně-genetických metod stále více prosazuje koncepce „fylogenetického druhu“. Přehodnocení taxonomického postavení organismů může mít i praktické dopady, přiblížené na novém pohledu fylogenetické taxonomie na žirafu (<i>Giraffa spp.</i>).</i>	Jan Plesník AOPK ČR
17:30 – 18:15	Velká konference CITES očima účastníka z vědeckého orgánu - "Quo vadis CITES ?" <i>Postřehy z poslední konference smluvních stran CITES (JAR, Johannesburg 24.9. - 4.10. 2017). Nejdůležitější výsledky, způsob vyjednávání, příprava, zodpovědnost členů delegace. Shrnutí celkového dojmu, úspěšnosti závěrů a pokus o náhled do budoucna.</i>	Jindřiška Jelínková AOPK ČR
18:15 – 19:30	večeře formou rautu	
čtvrtek 8.6.		
08:30 – 08:45	Gekon modrý v CITES I <i>- stručné představení návrhu na zařazení druhu <i>Lygodactylus williamsi</i> do CITES I</i>	Barbora Kaminiecká AOPK ČR
08:45 – 09:00	Krokodýlovec čínský v CITES I <i>- stručné představení návrhu na zařazení druhu <i>Shinisaurus crocodilurus</i> do CITES I</i>	Patricie Čechová AOPK ČR
09:00 – 09:45	Pestrobarevný gekon <i>Cnemaspis psychedelica</i> v CITES I <i>- stručné představení návrhu na zařazení druhu <i>Cnemaspis psychedelica</i> do CITES I, chov tohoto druhu gekona v lidské péči</i>	Silvie Ucová AOPK ČR Karel Rozínek (chovatel)
09:45 – 10:15	přestávka na občerstvení	
10:15 – 12:00	Zkušenosti z veterinární praxe s čipováním žaků <i>- čipování žaků šedých a další zajímavé postřehy z praxe veterinářky</i>	Helena Vaidlová ZOO Praha
12:00 – 13:00	Závěrečná debata, ukončení semináře	

Úmluva CITES - mechanismy k zařazování druhů do příloh

JINDŘIŠKA JELÍNKOVÁ

oddělení mezinárodní spolupráce, AOPK ČR

V prezentaci byl představen systém fungování Úmluvy na světové úrovni - role Sekretariátu, Stálého výboru (Standing Committee) a poradních odborných výborů - Výboru pro rostliny (Plants Committee) a Výboru pro živočichy (Animals Committee). Hlavním orgánem Úmluvy CITES je Konference smluvních stran (Conference of the Parties, CoP), kde dochází prostřednictvím hlasování ke schvalování změn v přílohách CITES I a II a k prosazování rezolucí, doporučení a rozhodnutí CoP. Na evropské úrovni je pro AOPK ČR jako vědecký orgán klíčová Vědecká prověřovací skupina (Scientific Review Group, SRG), jejichž jednání se 4 x ročně zúčastňuje. Partnerem pro výkonný orgán CITES v ČR (Ministerstvo životního prostředí) je Výbor pro management (Management Committee, COM). Kontrolní orgán (Česká inspekce životního prostředí, ČIŽP) se na evropské úrovni pravidelně účastní zasedání Enforcement Group (EG). Všechny tyto tři výbory pokrývají praktické provádění úmluvy CITES a evropské legislativy v rámci členských zemí EU. Stručně byla představena kritéria pro zařazování druhů do příloh CITES a reálně byl systém představen na příkladu kozorožce kavkazského (*Capra caucasica*), který byl konsensuálně schválen do přílohy CITES II na poslední CoP 17 na podzim roku 2016. Prezentace provedla účastníky semináře celým procesem od vzniku samotného návrhu na zařazení kozorožce do CITES, po jeho postupné úpravy v důsledku taxonomických pravidel CITES, projednávání v rámci SRG, postupné úpravy a změny, komunikace s areálovými státy, až po samotné vyjednávání na CoP, spolupráci s gruzínskými partnery, kteří byli spolunavrhovatelem a ve finále stažení navrhovaných nulových kvót na poddruh *Capra caucasica caucasica* z důvodu protestu ze strany Ruské federace.

Druhá část prezentace byla zaměřena na proces Significant Trade Review, který je pravidelně prováděn k monitorování obchodu s druhy z konkrétních zemí. Proces probíhá vždy mezi dvěma konferencemi smluvních stran (rozmezí 3 let), a hlavní roli zde hraje Výbor pro živočichy a Výbor pro rostliny, který dané "kandidáty" vybírá a rozděljuje do tří kategorií podle závažnosti situace. Areálové země, kterých se opatření týká, jsou vyzvány k provedení opatření a reportování situace s hlavním cílem - zlepšení monitoringu obchodu s konkrétním druhem, snížení objemu obchodu, zavedení příslušných indikátorů a opatření v určitém časovém horizontu. Pokud země v těchto opatření selhávají, dochází k zákazu obchodu s konkrétním druhem z konkrétní země do doby, než se situace výrazně nezlepší. Procesem SigTrade Rev prošel v minulosti dvakrát i žako šedý a veškerá opatření byla nedostatečná. Proto musel být druh přeřazen do přílohy CITES I. Cílem prezentace bylo demonstrovat, jaké nástroje Úmluva má k tomu, aby mohla pružně reagovat na výkyvy v mezinárodním obchodu s ohroženými druhy živočichů a rostlin, jakým způsobem probíhá zařazení nového druhu do příloh a jaká jsou kritéria, jež je nutné splnit.

Velká konference CITES očima účastníka z vědeckého orgánu –

"Quo vadis CITES?"

JINDŘIŠKA JELÍNKOVÁ

oddělení mezinárodní spolupráce, AOPK ČR

Jindřiška Jelínková komentovala svůj osobní pohled na 17. Konferenci smluvních stran, která proběhla v JAR (Johannesburgu) ve dnech 24.9. - 4.10. 2016. Představila složení české delegace a stručně vyzdvihla nejdůležitější závěry a úspěchy konference, která byla doposud největší svého druhu. Zúčastnilo se jí na 3500 účastníků z celého světa, bylo zde zastoupeno 152 vlád. Jednání probíhala paralelně ve dvou výborech, agenda byla velice obsažná (62 návrhů na změny v přílohách CITES I a II). Přípravy a účast na jednáních, pracovních skupinách a koordinačních setkáních v rámci EU byla velmi psychicky náročná. Bylo shrnuto, že konference byla ve finále ochránářsky velmi úspěšná. J. Jelínková představila hlavní závěry týkající se obchodu se slonovinou, nosorožčími rohy, novou rezoluci na trofejový lov či rostoucí snahy o redukci poptávky po CITES druzích či komoditách z nich vyráběných. Z celé atmosféry byl, mimo jiné, patrný stále rostoucí tlak na populace a poptávka z asijských zemí, které devastují stále větší spektrum druhů. CITES je nyní skutečně aktuální téma, teprve nyní se ukazuje jeho naprosto neoddiskutovatelná role v ochraně druhů před přímým pronásledováním člověkem.

Ochrana přírody založená na důkazech a city v CITES

JAN PLESNÍK

oddělení mezinárodní spolupráce, AOPK ČR

Ochranářské plánování se snaží pomocí soudobých poznatků a propracovaných systémů hodnocení objektivně, pomocí předem daných odsouhlasených kritérií stanovit druhy, ekologické/funkční skupiny, biotopy, lokality/území nebo ekosystémové procesy, které by měla ochrana přírody chránit přednostně. V případě druhové ochrany se pozornost nesoustřeďuje jen na ohrožené druhy, ale i na vzácné, vlajkové, klíčové, indikační, ohniskové, biogeograficky a evolučně významné a na další taxony. CITES jako druhá nejstarší mnohostranná mezinárodní úmluva zaměřená na péči o biologickou rozmanitost (1973) používá specifický přístup k zařazování druhů do příloh. Kromě čistě vědeckých poznatků se při nejrůznější klasifikaci druhů uplatňují i ekonomická, společenská, kulturní, estetická, etická a politická stanoviska zainteresovaných stran. Jako příklad hodnocení druhů jsou uvedeni chobotnatci (*Proboscidea*), nosorožcovití (*Rhinocerotidae*) a luskouni (*Pholidota*).

Když taxonomie může dělat těžkou hlavu: žirafy a jak z toho ven?

JAN PLESNÍK

oddělení mezinárodní spolupráce, AOPK ČR

Otázka, co je a co není druh, se debatuje v biologii od jejího vzniku jako svébytného vědeckého oboru: celkem dnes existuje 28 různých přístupů. Od 80. let 20. století se stále více prosazuje koncepce „fylogenetického druhu“, jejíž časté používání taxonomy podporuje bouřlivý rozvoj molekulární genetiky. Při přehodnocování systematického zařazení organismů dochází nezdědka k taxonomické inflaci – poddruhy, popř. další nižší systematické či evoluční jednotky jsou pokládány za druhy. Proto se dnes zavádí pojem evolučně významná jednotka (ESU) a ochránářsky významná jednotka (CSU). Přehodnocení taxonomického postavení organismů může mít i praktické dopady, přiblížené na novém pohledu fylogenetické taxonomie – jako vhodný příklad poslouží nové názory na postavení žirafy (*Giraffa* spp.) ve „stromu života“.

Gekon modrý (*Lygodactylus williamsi*) – nový druh v CITES I

BARBORA KAMINIECKÁ

oddělení mezinárodní spolupráce, AOPK ČR

Gekon modrý, drobný denní gekon (v dospělosti 6-10 cm), je endemitem východní Tanzanie. Jeho výskyt je omezen na pralesní rezervace Kimboza a Ruvu. Populace obývá extrémně malé území o celkové rozloze cca 20 km². Výskytem je vázán na palmu druhu *Pandanus rabaiensis* (pandán), kde v jednotlivých korunách žijí skupinky tvořené zpravidla jedním samcem, několika samicemi a mláďaty. Samec je výrazně a nezaměnitelně modrý, samice hnědavá. Celková populace je odhadována na 235 000 dospělých jedinců. Druh byl popsán v roce 1952. Do povědomí chovatelů se dostal po vydání knihy. A Field Guide to the Reptiles of East Africa (Spawls et al, 2002), které spustilo obrovský zájem o tento druh. V roce 2005 se začínají objevovat gekoni modří na trhu v USA a v Evropě. Přestože je v Tanzánii chráněn národní legislativou od roku 2002 (resp. rezervace, ve kterých se vyskytuje), byli gekoni po tisících vyvázeni buď jako *Lygodactylus* spp. nebo jako jiný druh (*L. capensis*). Odhaduje se, že mezi lety 2004 - 2009 bylo pro obchod odchyceno 15% celkové populace tohoto druhu. Odchyt probíhá často velmi nevybíravými metodami, kdy jsou káceny celé pandány a gekoni pak na zemi sbíráni. Dochází tak k ničení jejich prostředí. Dle IUCN je druh klasifikován jako kriticky ohrožený.

Gekon modrý byl v EU zařazen do přílohy CITES B (NR 338/1997) v prosinci roku 2014. Návrh na jeho zařazení do přílohy CITES I podala na COP 17 v Johannesburgu EU společně s Tanzánií – jedinou známou areálovou zemí. Hlavními kritérii pro zařazení bylo ohrožení nadměrným obchodem a nepatrný areál výskytu tohoto druhu (výčet kritérií pro zařazení druhů do příloh CITES je

uveden v Rezoluci 9.24 přijaté konferencí smluvních stran v roce 1994 (CoP9, 1994, Rev. CoP16, 2013). Proti návrhu nebyly připomínky - byl přijat tzv. konsensem. Gekon modrý je tak v příloze CITES I od 2.1. 2017 a v příloze A dle legislativy EU od 4.2. 2017. Vztahuje se na něj povinnost registrace dle zákona 100/2004 Sb. a obchod s ním je možný jen na základě výjimek ze zákazu komerčních činností udělených v souladu s legislativou EU (NR 338/1997). Problémem u tohoto druhu je nezaměnitelné označení – vzhledem k malé velikosti nelze čipovat (mláďata mají jen kolem 2,5 cm). Jako alternativní metoda se jeví možnost fotografické identifikace. Vhodná je detailní fotografie hlavy z boku (zejména samci mají na hlavě výrazné tmavé proužky). V chovech v ČR zatím není příliš častý (v červnu 2017 bylo registrováno 25 jedinců), ale dle informací na internetu je nabízen k prodeji a rovněž odchováván. Cena za samce se pohybuje kolem 1000 - 2000 Kč, za pár 3500 Kč. Samci jsou nabízeni častěji. Samice snáší 2 vajíčka, ze kterých se cca po 60-120 dnech (v závislosti na teplotě) líhnou mláďata. Jsou velmi malá a hrozí u nich riziko sežrání dospělci. Není zatím jasné, zda lze tento druh bez obtíží odchovávat v F2 a následných generacích.

Krokodýlovec čínský (*Shinisaurus crocodilurus*) přeřazení do přílohy CITES I

PATRICIE ČECHOVÁ

oddělení mezinárodní spolupráce, AOPK ČR

Shinisaurus crocodilurus je jediným zástupcem čeledi *Xenosauridae*, který byl poprvé popsán roku 1928. Jeho výskyt je endemický na území jižní Číny (provincie Guangxi a Guangdong) a severního Vietnamu (provincie Quang Ninh). Jednotlivé subpopulace jsou velmi malé a fragmentované. Výskyt ve Vietnamu byl zjištěn až v roce 2002. Ohrožen je v současnosti především lovem pro mezinárodní obchod se zvířaty kvůli jeho velmi atraktivnímu vzhledu, a také ztrátou přirozeného biotopu způsobenou především antropogeními vlivy. Krokodýlovec čínský je striktní habitatový specialista, který žije v těsné blízkosti hustě vegetovaných vodních zdrojů s dobrou kvalitou vody. Jen velmi malá část stanovišť leží na území chráněných oblastí (< 2 % v Číně, ve Vietnamu pouze 0,15 %). V roce 1978 byla velikost populace krokodýlovců v Číně odhadována na 6 000 jedinců. Od roku 1985 docházelo k nápadnému a znepokojivému nárůstu mezinárodního obchodu s tímto druhem, proto byl roku 1990 zařazen do přílohy CITES II. V té době se na území jižní Číny nacházelo pravděpodobně 2 500 jedinců. Populace se přesto stále zmenšují a poslední odhady uvádějí 950 jedinců v Číně a méně než 100 ve Vietnamu. Nedávné důkazy ukazují, že tento druh je na mezinárodním trhu s domácími zvířaty nabízen v takových počtech, které jsou pro tak malé populace ve volné přírodě neudržitelné. Většina obchodovaných zvířat směřuje do států EU. Na konferenci v Johannesburgu CoP 17 podaly obě areálové země (Čína a Vietnam) spolu s Evropskou unií návrh

na přeřazení krokodýlovce čínského do přílohy CITES I. Návrh splňoval kritéria pro zařazení dle Rezoluce 9.24 přijaté konferencí smluvních stran (CoP9, 1994, Rev. CoP16, 2013) a byl přijat konsensem s platností od 2.1.2017 (do přílohy A v rámci EU s platností od 4.2.2017). V návaznosti na tuto změnu vznikla v ČR povinnost registrace u exemplářů tohoto druhu. Tato povinnost sebou nese požadavek nezaměnitelného označení exempláře, které je v ideálním případě prováděno čipem a ve specifických případech (malá velikost jedince či špatný zdravotní stav) sérií identifikačních fotografií s měřítkem a doplněných slovním popisem.

Návrh na zařazení pestrobarevného gekona druhu *Cnemaspis psychedelica* do CITES I

SILVIE UCOVÁ

oddělení mezinárodní spolupráce, AOPK ČR

Gekon *Cnemaspis psychedelica* (zatím bez českého názvu) byl nově objeven v roce 2010 na malém ostrůvku jižního Vietnamu. Tento druh je unikátní velmi malým areálem svého rozšíření (cca 6 km²) a nízkým počtem jedinců, odhadováno je kolem 500 dospělců. Gekoni obývají nejčastěji velké žulové balvany zastíněné hustou listnatou vegetací. Běžně jsou vidět skupinky dvou až pěti jedinců různého věku i pohlaví. *Cnemaspis psychedelica* je denní druh částečně aktivní také v noci. Samice kladou dvě vejce do úkrytů ve skalních štěrbinách či na spodní stranu listů. Tento druh je ohrožen především odchytem pro obchod s živými jedinci (Pet Trade). Vietnamské úřady již zachytili informace o nelegálním obchodu, živí jedinci byli nabízeni v Evropě a Rusku s cenou 3 500 EUR/pár. Vietnam a Evropská unie navrhly tento druh, který dosud nebyl v přílohách CITES zahrnut, zařadit rovnou do nejpřísněji chráněné přílohy I na Konferenci smluvních stran v roce 2016 v JAR. Návrh byl schválen konsensem, žádná smluvní strana neměla námitek. Druh je považován za obzvláště náchylný k zániku vzhledem k velmi nízké populaci v přírodě a malému rozšíření. Držení exemplářů v ČR je podmíněno jejich registrací, k prodeji je nutná výjimka ze zákazu komerčních činností. Vydání obou dokladů je navázáno na konkrétní exempláře, které je tedy nutné nezaměnitelně označit. Aplikace mikročipu není u tohoto drobného gekona doporučována. Jedince lze označit velmi kvalitní, detailní a ostrou fotografií kresby hlavy (temeno, boční strany).

Chov *Cnemaspis psychedelica* v lidské péči

KAREL ROZÍNEK

*chovatel gekonů *Cnemaspis psychedelica**

V prezentaci jsou popsány základní zkušenosti s chovem a odchovem tohoto velmi atraktivního gekona v lidské péči. Vzhledem k naprostému nedostatku údajů o chovu tohoto druhu v lidské péči byl věnován velký důraz na klimatické podmínky v místě výskytu. Za základ byly použity údaje z meteorologické stanice na pevnině, která leží nedaleko ostrova Hon Khoai. Důležitým faktorem se zdá být množství srážek. Po delším období sucha přicházejí deště a tyto podmínky jsme se snažili napodobit v teráriu. Zvířata byla opakovaně vyšetřena na přítomnost parazitů. V trusu byly pouze téměř neškodní roupi, kteří samovolně vymizeli. Naštěstí nebyla prokázána přítomnost kryptosporidií, které jsou pro ještěry letální a jsou neléčitelné. Jelikož se jedná o druh, který žije ve skupinách, tak byla zvířata chována pohromadě. Terárium mělo tři stěny s vytvarovaným polystyrénem pokrytým pískem. Vnitřní zařízení doplňovaly větve a několik živých rostlin. Mimo misky s vodou zde byl malý bazének s kamenem, který byl za pomoci čerpadla neustále omýván vodou. Členitost nádrže je důležitá. Tito gekoni jsou hlavně z počátku velmi plaší. Po vyrušení zběsile pobíhají po nádrži. Při manipulaci v ruce dokonce velmi často upadají do šoku, který trvá poměrně dlouho a zdá se, že může zvíře ohrozit i na životě. Proto je lepší omezit veškerou manipulaci na nezbytně nutné minimum. Terárium bylo svrchu osvětleno zářivkou. Uvnitř byla 35 W lampa Reptistar, která nejenom topí, ale vyřazuje u UVB. Teplota v nádrži dosahovala na výhřevném místě až 30 °C, ale v prostoru byla nižší. Noční pokles byl na asi 24 °C. Terárium bylo každý den zavlažováno vlažnou vodou (v období sucha velmi nepravidelně). Jako potrava byli podáváni menší druhy cvrčků a občas zelení švábi. Potrava byla satureována vitamíny Reptivite od firmy Zoomed.

Vajíčka byla kladena na nejrůznější předměty (stěny, kameny i větve). Někdy byla kladena do menších shluků, jinde pouze do dvojice. Inkubační doba nám není přesně známa, jelikož pro plachost zvířat nebylo vhodné nádrž prohledávat a zjišťovat kdy byla vejce snesena. Vylíhlá mláďata byla nalézána na zemi u skleněného prahu. Většinou na ně upozornila přítomnost dospělého, který mláďata hlídal. Bylo pozorováno i hlídání vajíček. Mláďata při vylíhnutí měřila asi 60 mm a byla odchovávána samostatně. Při společném chovu jedno z mláďat většinou zaostávalo za sourozencem. Také mláďata měla UVB osvětlení (ReptoGlo 5.0). Zbarvení těchto gekonů je velmi proměnlivé. Samice se zdají být tmavší, ale dovedou se zbarvit do úplně stejných jasných barev jako samci. Proto je jediným spolehlivým rozlišovacím znakem přítomnost hemipenisů u samců. Nebyl zaznamenán žádný rozdíl ve velikosti stehenních či kloakálních šupin nebo pórů. Pro rozlišení zvířat se zdá být vhodné jejich skvrnění hlavy a krku. Skvrny mají již mláďata. Ale je pravděpodobné, že se v průběhu života nemění. Toto bude nutné ještě dlouhodobějším sledováním upřesnit. Při fotografování je nutné

zvířata odchytit a tím se vystavují velmi vážnému nebezpečí šoku a případného úhynu.

Zkušenosti z veterinární praxe s čipováním žaků

HELENA VAIDLOVÁ

ZOO Praha

Zařazení papouška žaka velkého (*Psittacus erithacus*) a žaka liberijského (*Psittacus timneh*) do CITES A přineslo povinnost nezaměnitelného označení každého exempláře. Prakticky to tedy znamená načipovat všechny jedince, kteří nemají uzavřený nesnímatelný kroužek. Na naší veterinární klinice jsme načipovali desítky žaků bez jediné komplikace. Na klinice jsme prováděli úkon vždy v inhalační anestezii isofluranem. I jedinci s velmi vážnými zdravotními potížemi inhalační anestezii podstupují s naprosto minimálním rizikem. Velkou výhodou povinnosti žaka označit bylo, že mnoho majitelů přitom rovnou podstoupilo preventivní vyšetření spočívající v RTG, odběru krve a následném jejím biochemickém a hematologickém vyšetření. Mnoho klinicky zdravých jedinců se ukázalo být vážně nemocnými. Včasně zjištění choroby majitelům díky čipování nyní umožňuje zahájit léčbu a mít znatelně větší šanci na uzdravení nebo pozastavení choroby. V terénu jsme u chovatelů načipovali desítky žaků za plného vědomí. Opět bez jediné komplikace, ale se špatným pocitem. Čipování ptáků v inhalační anestezii by mělo být zlatým standardem, který by měl být doporučován plošně. Existují výjimečné situace, kdy inhalační anestezie by přinesla více stresu pro pacienta, než zručné načipování za vědomí. Patří sem čipování odrostlejších mláďat v hnízdech, atd. Čipování by mělo být provedeno vždy na levou stranu těla. U ptáků je nejlepší volbou prsní svalovina, která čip dobře chrání před poškozením i před samotným jeho nositelem, který ho odtamtud těžko odstraní. Čipování pod kůži přináší riziko vyjmutí jeho nositelem i případným nečestným majitelem. Ve srovnání s uzavřeným nesnímatelným kroužkem nabízí čip nižší riziko poranění jeho nositele, co se však týče nezaměnitelnosti, čip lze snadněji vyjmout a znovu použít. Do budoucna se jako jediné nezaměnitelné označení jedince rýsuje genetická identifikace. Její finanční náročnost zatím neumožňuje její plošné použití, ale vzhledem k rozvoji molekulární biologie bude v budoucnosti jistě jednodušší a levnější. Ideální se jeví dvojí identifikace jedince pomocí DNA (genetická identifikace) a čipu, případně kroužku. Kvůli kroužkování již mnoho ptáků přišlo o nohu, případně o život. Zpravidla náhodou, které nešlo zabránit. Pokud někdy došlo ke zdravotním komplikacím při čipování, jednalo se vždy o chybu člověka, které se lze při správném provedení vyhnout.

krokodýlovec čínský (*Shinisaurus crocodilurus*)

© Klaus Rudloff, Berlin

<http://www.biolib.cz/cz/image/id187467/>

gekon modrý (*Lygodactylus williamsi*)

<http://www.geckosunlimited.com/community/other-day-geckos-lygodactylus-gonatodes-sphaerodactylus/43604-lygodactylus-williamsi-morphs-2.html>

gekon (*Cnemaspis psychedelica*)

<http://www.4religion.de/viewtopic.php?t=2267&start=150>

Budova Ptačího domu, kde se seminář pořádal.

Název: **CITES – včera, dnes a zítra**

Sborník ze semináře pořádaného vědeckým orgánem CITES ve dnech 7. a 8.6. 2017 v Bohuslavicích u Telče

Editor: Ing. Silvie Ucová

Kontakt: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Oddělení mezinárodní spolupráce
Kaplanova 1931/1
148 00 Praha 11 – Chodov

Fotografie: Jiří Šafář (fotky ze semináře)

Vydala AOPK ČR v roce 2017 pouze v elektronické formě.
volně ke stažení na www.nature.cz.